

De

NUMMER 6 /// JAARGANG 89 /// 13 DECEMBER 2013

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

*Present op
het scherm*

**Formulieren
recyclen**

**Geen
kruisje op
het uniform**

Sociale media: kansen voor de kerk

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, drs. Janneke Burger- Niemeijer,
drs. Peter Hommes, drs. Erik Koning,
dr. Hans Schaeffer.

Brede redactie kernredactie plus dr. Erik de Boer,
dr. Ad de Bruijne, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie, Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat met (abonnementen)administratie te maken heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie | www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
Het abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

STILTE A.U.B.

TEKST: HELEEN SYTSMA - VAN LOO, EINDREDACTEUR ///

Drie prachtige cantates heeft Bach geschreven voor de eerste zondag van Advent: BWV 61, geschreven in het jaar 1714, BWV 62 in 1724 en BWV 36 in 1725. Daarna bleef het in genoemde jaren stil tot de Eerste Kerstdag.

Die stilte is in de Adventsweken tegenwoordig ver te zoeken. Is het voor niet-kerkmensen al hollen van Sinterklaasfeest naar Kerstdiner en dan op naar de oliebollen, voor wie actief deelneemt aan het kerkelijk leven geldt dat soms nog sterker. Het woord decemberdrukte is hier zonder meer van toepassing. Onze 'participatiediensten' hebben ervoor gezorgd dat we met z'n allen verschrikkelijk druk zijn in december. Ook in zijn algemeenheid is stilte trouwens schaars in en rondom de kerkdiensten. Van alle vormen van bidden is het stille gebed voor of in de dienst het meest in onbruik geraakt, terwijl we naast al die goede woorden die er klinken en al die mooie muziek de stilte net zo hard nodig hebben. Al was het maar om onze plaats te weten; God kan ook best zonder onze drukte, want als wij mensen er het zwijgen toe doen, neemt de Geest het wel van ons over.

Hij vult ons gebed aan, en heeft daar niet eens woorden voor nodig (Rom. 8:26). Bovendien helpt stilte ons om wat God zegt, op welke manier dan ook, beter te verstaan en te overdenken. Net als Maria kunnen we dan wat we horen en wat we lezen in de Bijbel bewaren in ons hart en erover blijven nadenken. In stilte.

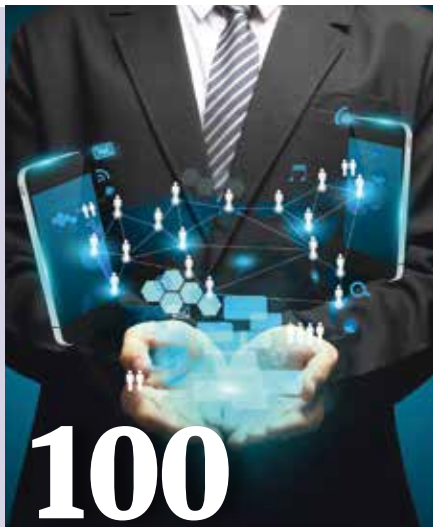
*Auch mit gedämpften, schwachen Stimmen
Wird Gottes Majestät verehrt.
Denn schallet nur der Geist darbei,
So ist ihm solches ein Geschrei,
Das er im Himmel selber hört.**

Aria uit de adventscantate *Schwingt
freudig euch empor*, BWV 36.

* Ook met gedempte, zwakke stemmen wordt Gods majesteit vereerd. Want doordat de Geest mee roept, wordt het geluid zodanig dat Hij die in de hemel is, het zelf hoort.

IN DIT NUMMER

100

SOCIALE MEDIA IN DE CHRISTELIJKE GEMEENTE

‘Voor het werk van de ambtsdrager kunnen sociale media grote meerwaarde hebben,’ schrijft ds. Wim de Bruin (CGK). De ambtsdrager is als een herder, die daar is waar de schapen zijn. Sociale media vervangen *face-to-face*-contact echter niet.

106

PRESENT OP HET SCHERM

Als kerk is het verstandig om een website te hebben en te onderhouden; je bent dan zichtbaar voor iedereen die internet gebruikt. Ook als individuele gelovige kun je op internet veel mooi materiaal vinden. In dit artikel tien tips voor internetgebruik.

118

FORMULIEREN RECYCLEN

Wie herkent het niet dat de gemeente achterover gaat leunen als er een formulier gelezen wordt? Matthijs Haak pleit ervoor om ze desondanks te blijven gebruiken, maar dan qua inhoud én vorm aangepast aan de situatie en aan deze tijd.

EN VERDER

103 EEN SCHAT AAN IDEEËN /// 108 KINDEREN EN SOCIALE MEDIA – ZEGEN OF ZORG? /// 110

WANDELEN MET GOD WEES OP JE HOEDE! /// 112 GEEN KRUISJE OP HET UNIFORM /// 115 COLUMN

EENZAAMHEID /// 115 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 116 BIJBELTAAL NAMEN /// 120 NIEUWS EN

PERSBERICHTEN /// 120 UIT DE KERKEN

Sociale media mogen we als christenen principieel positief tegemoet treden en gebruiken. Binnen de christelijke gemeente zijn deze nieuwe media geschikt om contacten te onderhouden en intensiveren. Sociale media zijn in de gemeente een aanvulling op een werkelijke ontmoeting maar kunnen die ontmoeting niet vervangen.

Sociale media in de christelijke gemeente

TEKST: WIM DE BRUIN, PREDIKANT VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK TE PURMEREND ///

In Genesis 1 lezen we dat God de mens maakte als beeld van Hem. Een belangrijk aspect van dat beeld-van-God zijn is dat God en mens met elkaar kunnen communiceren: God en mens zijn in staat om een liefdevolle relatie met elkaar te onderhouden en daar woorden aan te geven. In Genesis 2 lezen we dat God de mens ook maakte om met andere mensen te communiceren. Tussen de dieren voelt de eerste mens zich toch wat eenzaam, en als God een ander mens maakt, is het eerste wat Adam doet een lied zingen: communiceren.

Wezen Het vermogen om met elkaar te communiceren behoort tot het wezen van de mens. Weinig dingen zijn voor een mens zo funest als eenzaamheid. Mensen zoeken daarom voortdurend nieuwe manieren om contact met elkaar te onderhouden. Nieuwe technische uitvindingen worden dan ook steeds weer voor dat doel gebruikt. Denk aan de uitvinding van het schrift, waardoor het mogelijk werd om ondanks fysieke afstand elkaar toch te bereiken door het schrijven van brieven. Denk aan de uitvinding van de telefoon, minder lang geleden. Internet, met

alle nieuwe mogelijkheden voor sociale media, is niet meer dan een logische volgende stap daarin. Zolang er nieuwe technieken ontwikkeld zullen worden, zal de mens die gebruiken om op nieuwe manieren contact te zoeken. En dat is iets wat we vanuit christelijk perspectief toe kunnen juichen. Want zowel het vermogen tot communiceren als het creatieve vermogen om nieuwe dingen uit te vinden zijn gaven van onze Schepper. En in die beide zaken weerspiegelt de mens ook het beeld van de Schepper.

Gebruik In het Nieuwe Testament zien we de apostelen de toenmalige vorm van sociale media, de brief, vrijmoedig gebruiken. Als het niet mogelijk is om elkaar fysiek te ontmoeten, dan is de brief een prima middel om 'naar de geest' aanwezig te zijn (Kol. 2:5). Menselijkerwijs gesproken hebben wij aan dat gebruik van sociale media een groot deel van onze Bijbel te danken. God zelf heeft het willen gebruiken om de mensen van toen aan te spreken. Zo mogen we ook vandaag verwachten dat God nieuwe media kan en wil gebruiken om mensen vandaag aan te spreken. Tegelijkertijd zien we dat de apostelen *face-to-face*-contact hoger waarderen dan het contact per brief. Paulus bijvoorbeeld schrijft in de eerste verzen van zijn Romeinenbrief dat hij ernaar verlangt om de mensen in Rome persoonlijk te ontmoeten. Hij ziet het communiceren via een brief als een noodgreep omdat het voor hem nu eenmaal niet mogelijk is om naar Rome af te reizen. Elkaar persoonlijk ontmoeten heeft altijd meerwaarde ten opzichte van de virtuele ontmoeting. Het bij elkaar zijn, de non-verbale communicatie, de mogelijkheid om echt door te praten vind je uiteindelijk alleen waar je bij elkaar bent en tijd voor elkaar neemt.

Aanvulling Het basisprincipe voor het gebruik van sociale media binnen de christelijke gemeente zou ik als volgt willen formuleren: sociale media zijn in de gemeente een waardevolle aanvulling op een *face-to-face*-ontmoeting maar kunnen die ontmoeting niet vervangen. Sociale media vormen binnen de christelijke gemeente een uitgelezen

kans om met elkaar mee te leven. Via Facebook is het heel eenvoudig om een gebeurtenis zoals een verjaardag of geboorte met een grote groep mensen tegelijk te delen. Ook mensen die je er

*'Aan de vroegere
vorm van sociale
media hebben we een
groot deel van onze
Bijbel te danken'*

normaal gezien niet voor zou opbellen, kunnen op die manier direct meeleven. Mijn ervaring is dat dit vaak heel ongedwongen gebeurt en verbindingen tussen mensen legt die er anders niet of minder geweest zouden zijn.

Ambtsdrager Ook voor het werk van de ambtsdrager kunnen sociale media grote meerwaarde hebben. Een belangrijk Bijbels beeld voor een ambtsdrager is het beeld van de herder. En één van de dingen die kenmerkend zijn voor de herder is dat hij daar is waar zijn schapen zijn. Hij zoekt ze op. Het huisbezoek is daar het klassieke voorbeeld van. Je gaat niet zonder reden bij de mensen thuis langs. Thuis zie je het beste wie die ander is en hoe hij/zij leeft. Een huis is de meest natuurlijke plek voor een echte ontmoeting. In onze tijd speelt een steeds groter deel van het leven van gemeenteleden zich af op de sociale media. Hoezeer vooral jongeren met sociale media vergroeid zijn merk ik als ze zich bijvoorbeeld via Facebook afmelden voor catechisatie. Nog maar een paar jaar geleden belden ze om die reden, nu is dat echt veranderd.

Levensthema's Ook op de sociale media laten mensen iets van zichzelf zien en ook daar zijn zij te vinden. Door als ambtsdrager ook op die media aanwe-

zig te zijn, ontdek je wat mensen in het dagelijks leven bezighoudt, hoe ze in het leven staan, welke levensthema's zij belangrijk vinden. Kortom, je leert mensen beter kennen. En als je zo nu en dan iets van jezelf laat zien, leren mensen jou als ambtsdrager ook beter kennen. En dat kan weer een positieve uitwerking hebben op *face-to-face*-contact. Mijn eigen ervaringen als het gaat om het gebruik van sociale media als predikant zijn enkel positief. Gemeenteleden, onder wie veel jongeren, waarderen het als ik hen via Facebook feliciteer of meeleef met moeilijke gebeurtenissen. Ze vinden het ook leuk om af en toe een inkijkje in ons gezinsleven te krijgen. Op dit punt is het wel belangrijk dat je het evenwicht tussen openheid en gepaste terughoudendheid weet te vinden. Dat is een blijvende zoektocht.

Valkuil Een valkuil voor ambtsdragers en vooral voor predikanten is dat je op sociale media alleen als zender aanwezig bent. Je deelt enkel je preektekst of een stichtelijke boodschap op Facebook of Twitter en reageert niet op anderen. Hoewel het natuurlijk niet verboden is, is het weinig effectief voor het werk in de gemeente. Juist de mogelijkheid om belangstelling

te tonen richting anderen is de grote kracht van sociale media. Mijn ervaring is dat predikanten die het medium alleen als zender gebruiken na verloop van tijd afhaken.

Moet een ambtsdrager sociale media gebruiken? In mijn beleving is dat dezelfde vraag als: moet een ambtsdrager gebruikmaken van e-mail en telefoon? In beide gevallen is het antwoord:

Sociale media - wat is wat?

Sociale media is een verzamelbegrip voor platformen op het internet waarvan de gebruikers zelf de inhoud bepalen en die bedoeld zijn voor het onderhouden van sociale of professionele contacten en voor het snel verspreiden van informatie.

Een **smartphone** is een mobiele telefoon met uitgebreide computermogelijkheden. Een **app** (afkorting van applicatie) voegt functies toe aan de smartphone waardoor je bijvoorbeeld snel toegang hebt tot bepaalde informatie.

Facebook is een platform waarop iedereen die dat wil een eigen persoonlijke pagina kan aanmaken (je profiel). Via korte berichten, filmpjes en foto's houd je je sociale netwerk op de hoogte van waar je mee bezig bent of wat je bezighoudt. Je kunt reageren op berichten die mensen uit je netwerk op hun persoonlijke pagina plaatsen. Wie er in je netwerk zitten, bepaal je zelf. Om berichten te kunnen plaatsen en lezen, moet je een account aanmaken en toegelaten zijn tot iemands netwerk. Niet alleen personen, maar ook organisaties kunnen een Facebookpagina aanmaken. **Hyves** is vergelijkbaar met Facebook, maar de laatste tijd niet meer zo populair. Doel: gezelligheid, contacten onderhouden.

LinkedIn lijkt veel op Facebook, maar is allereerst bedoeld voor professionele contacten. Doel: netwerken, werk zoeken, jezelf zichtbaar maken.

Twitter is een gratis internetdienst waarmee gebruikers berichtjes van maximaal 140 tekens publiceren, eventueel met een afbeelding erbij. Mensen kunnen op elkaar reageren en elkaar volgen. Doel: netwerken, het leven delen.

Instagram is een programma voor smartphones waarmee je snel en gemakkelijk foto's en video's kunt verspreiden. Doel: beelden delen.

WhatsApp: een applicatie (toepassing) op mobiele telefoons waarmee je elkaar gratis via internet berichtjes kunt sturen. Een 'appje' (whatsapp-bericht) kun je vergelijken met een sms'je: de berichten die je per mobiele telefoon naar elkaar verstuurt maar waar je voor moet betalen. What's appen kan met een groep. Doel: communiceren.

Youtube: website waar professionele en amateurfilmpjes op geplaatst worden. Ook kun je op Youtube veel muziekclips vinden. Doel: filmpjes delen.

Pinterest: je kunt plaatjes van internet opslaan op een groot prikbord onder verschillende categorieën. Doel: links van internet overzichtelijk bewaren.

nee; het moet niet, maar het heeft wel meerwaarde: een extra mogelijkheid om contacten te onderhouden.

Je kunt als ambtsdrager sociale media beter niet gebruiken als je er echt niks mee hebt. De ervaring leert dat het gebruik dan snel plichtmatig wordt en binnen een paar maanden helemaal doodgebloed is. Binnen een kerkenraad hoeft niet iedereen deel te nemen aan de sociale media. Maar als er helemaal niemand is die het doet, dan mis je als kerkenraad wel een paar belangrijke voelhorens in de gemeente.

Echt Om de genoemde valkuilen te ontwijken en ook gewoon voor de helderheid is het raadzaam om als kerk een Facebookpagina en/of Twitteraccount aan te maken. Gebruikers verwachten van een organisatie dat deze enkel zendt en niet op van alles en nog wat reageert. Zo'n kerkpagina kun je bijvoorbeeld gebruiken voor het aankondigen van kerkdiensten en andere vrij toegankelijke activiteiten. Je hoeft zo'n pagina niet dagelijks te updaten. Eens per week is meer dan voldoende.

In de christelijke gemeente is *face-to-face*-contact nog altijd de meest geëigende manier van gemeenschap met elkaar hebben. Dat zal ook niet zomaar veranderen. Net zo min als de kerktelefoon de kerkdienst heeft vervangen, zullen Facebook en Twitter het huisbezoek of de catechisatie gaan vervangen. Laten we sociale media vooral omarmen als aanvulling op contact dat er al is. Een nieuwe mogelijkheid om als broeders en zusters contacten te onderhouden. Om op die manier een belangrijk doel van gemeente-zijn te dienen: het elkaar van harte liefhebben.

De tekst van dit artikel is met toestemming overgenomen uit De Wekker, uitgave van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Een schat aan ideeën

TEKST: BRAM BEUTE, ADVISEUR BIJ DVN, PREDIKANT TE NUNSPEET EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Wil je je verdiepen in de mogelijkheden van sociale media voor de kerk of ben je op zoek naar nieuwe ideeën? Kijk dan eens in het *Handboek kerk en social media*. Het boek bevat naast praktische informatie over het gebruik van moderne communicatiemiddelen ook een verdere doordenking van de verhouding kerk, geloof en sociale media, en een aantal boeiende praktijkvoorbeelden.

Door al die verschillende invalshoeken is het een inspirerend boek geworden dat je als lezer aan het denken zet over hoe je zelf als kerk of christelijke gemeenschap sociale media op een mooie manier zou kunnen inzetten. In dit artikel wil ik genoemde hoofdstukken van het boek verder beschrijven. Het artikel *Present op het scherm* (zie pag. 106-107) geeft veel praktische tips die ook in het *Handboek kerk en social media* terug te vinden zijn.

Missionair Een van de belangrijkste drijfveren voor het boek is de kerk helpen missionair te zijn. Daarvoor is het van belang om als kerk niet alleen of

vooral 'zendend' aanwezig te zijn, maar werkelijk contact te maken. Internet is geen verlengstuk van de preek of de evangelisatiefolder.

In navolging van paus Johannes Paulus II noemen de auteurs het internet de Areopagus van deze tijd. Paulus verkondigde Jezus in Athene op het stadsplein (de agora) en voor het stadsbestuur op de Areopagus. Hij sloot aan bij het feit dat zijn hoorders zo 'buitengewoon godsdienstig' waren en bij wat hun filosofen en dichters

gezegd en gedacht hadden over God. Tegelijkertijd paste hij de inhoud van zijn boodschap niet aan: dat God Jezus Christus heeft aangewezen als Rechter

van de wereld door Hem uit de dood op te wekken. En die boodschap roept verzet op.

Als christenen zich op internet begeven, moeten ze aansluiting zoeken bij wat daar speelt en zich tegelijkertijd realiseren dat er ook daar een geestelijke strijd gaande is. Daarom is een geestelijke wapenuitrusting nodig. Hierbij kun je denken aan 'de tien geboden voor computerethiek' (gemakkelijk via Google te vinden). De auteurs wijzen op de vier kardinale deugden uit de oudheid (zie kadertekst).

Geloofsbeleving Voor veel mensen verandert de geloofsbeleving door internet. Je voelt je verbonden met christenen ver weg die getroffen zijn door rampen of vervolging. Je kunt overal

luisteren naar preken van je favoriete voorganger, of je nu in Nederland bent of aan de andere kant van de wereld. Heel bijzonder is ook dat internet je kan helpen met bidden (zie kadertekst). Sociale media zorgen ook voor nieuwe contacten. Dat blijkt uit het verhaal van @zusterMarianne. Ze is zuster van Clarissengemeenschap De Bron in Nijmegen en deelt met haar volgers op Twitter haar ervaringen in het klooster. Ze begon, zoals ze zelf schrijft, 'nogal eenzijdig, als eenrichtingsverkeer: ik had iets te brengen, een boodschap te vertellen en iedereen die ernaar wilde horen was welkom! Ik vertelde aan de wereld wat ik op mijn hart had, maar door diezelfde sociale media kreeg ik ook veel terug van mensen die mijn verhalen lazen' (pag. 140). Het contact met volgers leidde ertoe dat ze zich ook in hun leven verdiept en voor hen bidt. Zuster Marianne houdt verder ook een weblog bij waarop veel meditatief

materiaal te vinden is.

Haar verhaal laat zien dat de kern van missionaire activiteit op internet gelijk is aan wat al eeuwenlang de kern is van het christelijk leven: liefde in de vorm van tijd en aandacht voor de ander.

Als je ervoor kiest om via sociale media iets voor anderen te betekenen, is trouw belangrijk. Je moet dan regelmatig op het web aanwezig zijn. Regelmatig is trouwens iets anders dan voortdurend; een of twee keer per dag twitteren of je facebookaccount checken kan voldoende zijn.

Waarheid en vriendschap

Sociale media hebben de begrippen waarheid en vriendschap een nieuwe betekenis gegeven. Waarheid is gedemocratiseerd. Niet langer bepaalt een elite, bijvoorbeeld journalisten of

wetenschappers, wat waarheid is, maar twitteraars die hun eigen waarneming de wereld in sturen en mensen die op Facebook een bepaald bericht 'liken' (er hun waardering voor laten blijken of hun instemming mee betuigen) doen

ook een duit in het zakje.

Voor de kerk is van belang om in te zien dat deze re-

lativering van de waarheid plaatsvindt. De kerk (als instituut) kan zich niet langer presenteren als de enige beheerder en verkondiger van de waarheid, maar zal in gesprek moeten gaan.

Aan de andere kant leidt de democratisering van de waarheid ook tot relativis-

me. De gefundeerde opvatting van een wetenschapper of een kundige journalist wordt dan gerelativeerd tot 'haar' waarheid, waar een ander 'zijn' waarheid tegenover stelt. In het christelijk geloof is Jezus Christus de waarheid.

Die waarheid is niet elitair en overheersend, maar ook niet alles relativierend. Als de kerk deze visie op de 'waarheid' vasthoudt, kan dat corrigerend werken op een grenzeloos relativisme.

En wat betreft het begrip vriendschap: sociale media maken nieuwe verbindingen tussen mensen mogelijk. Ze kunnen op andere, nieuwe manieren met elkaar meeleven. Dat biedt mooie mogelijkheden, ook voor kerken en ambtsdragers bijvoorbeeld. Maar een kanttekening is op zijn plaats. Niet iedereen kan of wil namelijk digitaal communiceren. Juist vanuit het christelijk geloof dat altijd oog moet hebben voor degenen die buitengesloten dreigen te worden, is het goed om als kerk na te gaan: sluiten we geen mensen uit als we bepaalde activiteiten alleen nog maar digitaal communiceren?

'De kern van

missionaire activiteit

op internet is liefde

in de vorm van

tijd en aandacht

voor de ander'

De vier kardinale deugden op het internet

In aansluiting bij Plato en Aristoteles beschreef Ambrosius van Milaan (339-397) de vier kardinale deugden, zaken waar het om draait in het praktisch handelen van een christen. In het *Handboek* worden ze toegepast op de sociale media.

De eerste deugd is wijsheid en voorzichtigheid. Dat is erg belangrijk bij communiceren via sociale media. Doordat een ander jou niet ziet, kan wat je zegt zomaar verkeerd worden opgevat.

De tweede deugd is rechtvaardigheid en eerlijkheid. Juist op internet wordt heel wat afgeroddeld en worden (groepen) mensen zwartgemaakt. Wees daarom eerlijk in wat je zegt. Openheid hangt hiermee samen: op internet kun je natuurlijk je identiteit verborgen houden, maar het wekt vaak veel meer vertrouwen als mensen weten met wie ze communiceren.

De derde deugd is moed en kracht. Net als Paulus kun je erop rekenen dat je als je getuigt van Jezus Christus weerstand zult ontmoeten. Daar is dus moed voor nodig.

De laatste deugd is gematigdheid en zelfbeheersing. Via je toetsenbord kun je gemakkelijk van alles op internet spuien en het internet is vol met geschreeuw en persoonlijke aanvallen. Denk voordat je je tweet of bericht plaatst of dit echt is wat je wereldkundig wilt maken. Gematigdheid kan ook betekenen dat je af en toe afstand neemt van de sociale media en je mobieltje en computer uit laat.

Je kunt tegenwoordig online een gebed invoeren dat in Jeruzalem in de Klaagmuur wordt gestopt.

Online bidden

De Westelijke muur van de tempel in Jeruzalem wordt door niet-Joden meestal de Klaagmuur genoemd. In de voegen van de muur stoppen veel mensen briefjes met gebeden. Als je niet in Jeruzalem bent, kun je een gebed invoeren via de site www.aish.com/w/note/. Er wordt dan voor gezorgd dat het gebed in de Klaagmuur gestopt wordt. Op internet kun je ook digitale 'gebedsmuren' vinden. Bijvoorbeeld via www.24-7prayer.com/. Hier kun je je gebedsintenties achterlaten of die van anderen lezen en daarvoor bidden. Heel bijzonder hoe volslagen onbekende mensen opeens heel dichtbij komen doordat ze hun vragen aan God zo persoonlijk voorleggen. Uit 24-7prayer zijn overigens ook allerlei lokale groepen voorgekomen die samenkomen om te bidden. Op internet zijn ook sites te vinden die je helpen je eigen gebedsleven vorm te geven. www.pray-as-you-go.org biedt elke dag een mp3tje aan met een lied, een Bijbellesing, een meditatie en een gebed. Dat kan je helpen om in je auto of via je koptelefoon op een rustig moment geconcentreerd te bidden. Van *pray as you go* is ook een app beschikbaar. Helaas is de site er (nog) niet in het Nederlands. Wel is er www.gewijderuimte.org hier kun je gebeds- en meditatieteksten lezen in het Nederlands.

Ethiek Natuurlijk besteedt het *Handboek* ook aandacht aan ethiek van de sociale media. Zo staat er onder andere een 'handreiking beroepscode social media' in, bedoeld om zorgvuldig en eigentijds te communiceren via sociale media. Ik werd vooral getroffen door de oproep uit te blinken in bescheidenheid: 'Criticasters van sociale media

'Internet is geen verlengstuk van de preek of de evangelisatiefolder'

wijzen op de narcistische cultuur die online gevoed wordt. Dit gevaar is reëel, maar niet noodzakelijk. Sociale media zijn niet allereerst de ruimte waar je jezelf presenteert maar waar je de ander iets geeft, vanuit een genereuze, gunnende grondhouding. Welk mooier getuigenis kan de kerk afgeven dan een ander geluid te laten horen?' (pag. 74).

Het *Handboek kerk en social media* is een boeiend boek met praktische tips, mooie praktijkvoorbeelden en bezinning op de verhouding tussen kerk en sociale media, beslist de moeite waard voor wie zich verder in het onderwerp wil verdiepen. Wat ik miste is aandacht voor de functie van internetfora, platforms waar mensen soms hun diepste zorgen delen en steun en advies bij elkaar vinden. Ook vinden via die fora bijvoorbeeld debatten over geloof plaats. Voorbeelden daarvan zijn <http://tweakers.net/> (onder general chat: Wetenschap & Levensbeschouwing) of <http://forum.credible.nl/>.

N.a.v. Eric van den Berg en Frank G. Bosman (red.), *Handboek kerk en social media*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2013. 160 pagina's, € 18,90. Ook te downloaden als e-book voor € 9,99.

Aan dit handboek werkten auteurs mee uit katholieke en protestantse kring die geworven zijn via crowdsourcing. Naast genoemde redacteurs zijn dat mediapriester Roderick Vonhögen, digitale dominee Janneke Nijboer, evangelische blogger Johannes van den Akker, theoloog en senator Ruud Ganzevoort, assistent-hoogleraar sociologie en media Johan Roeland, projectmanager Theo Zijdeveld en theoloog Hendro Munsterman.

Present op het scherm

TEKST: JANNEKE BURGER-NIEMEIJER, THEOLOOG EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Gemiddeld is een Nederlander een uur per dag actief op internet, via computer of smartphone, met ongetwijfeld grote uitschieters naar boven en naar beneden. Onder christenen zal dat niet anders zijn. De stelling van dit nummer van De Reformatie is dat internet en sociale media op allerlei manieren van belang kunnen zijn voor christenen, om te ontvangen en te delen. Hieronder een aantal webtips voor uzelf, maar zeker ook voor uw kerk.

Het is niet al te moeilijk om een Facebookpagina aan te maken voor je kerkelijke gemeente. Je kunt dan kiezen voor een speciale *Facebook Page* voor een kerk/religieuze organisatie die je open of gesloten houdt. Doel van zo'n Facebookpagina is enerzijds om onderling contact te hebben en anderzijds om te laten zien wie je bent en mensen uit te nodigen. Het eerste is dus delen:

*Voorgangers gebruiken
Facebook soms voor
gedachtewisseling rond
hun preken'*

als veel gemeenteleden op Facebook zitten, is het goed om ook als kerk die verbindingen te gebruiken. Begin maar eens een discussie met elkaar.

Probeer dat niet alleen voor gemeenteleden te doen. Als je een paar keer per week een berichtje, mooi citaat of foto plaatst, geeft dat je kerk ook gezicht naar mensen van buiten je gemeente. Ten slotte: voorgangers gebruiken Facebook soms ook voor gedachtewisseling rond hun preken.

Ook op Twitter kun je aanwezig zijn. Twitter leent zich niet zo om als kerk een account aan te maken. Het wordt dan snel eenrichtingsverkeer, terwijl Twitter juist bedoeld is om op elkaar te reageren. Als je als kerk op Twitter actief wilt zijn, kun je beter afspreken welke personen zelf op dit medium vanuit de kerk aanwezig willen zijn. Je kunt altijd via de tweets van gemeenteleden informatie geven rond kerkdiensten en activiteiten.

Voor de kerk Als kerk is het verstandig om een website te hebben; je bent dan

zichtbaar voor alle mensen die internet gebruiken. Minstens zo belangrijk is dat de website goed onderhouden wordt.

Wouter van der Toorn is pastor en groot kenner van internet. Je kunt goed gebruik maken van zijn internetartikel over het maken van een website voor je kerk: www.creatov.nl/kerk-website-in-wordpress

In *Bries*, een PKN-tijdschrift over evangelisatie, kon je onlangs adviezen vinden voor het maken of verbeteren van een website van je kerk:

- Denk er eens over na om mensen te laten zien op de foto's in plaats van het kerkgebouw. Plaats wisselend foto's van mensen op de website en laat hen hun geloofsgetuigenis opschrijven of eventueel zelfs vertellen door middel van een filmpje.
- Veel mensen bezoeken een website van de kerk omdat ze er een keertje willen komen kijken. Kerkdiensten, adres en routeplanner moeten dus goed zichtbaar zijn!
- Voor veel mensen is de voorganger het gezicht en het aanspreekpunt van de kerk. Zorg dus voor een foto en een korte introductie, en ook hier: voor goed vindbare contactgegevens.

Voor de kerkleden

- Je kunt vrij gemakkelijk inspiratie vinden via preken, weblogs, artikelen en filmpjes. Via internet reis je zomaar de wereld over.
- Sommige christenen voelen zich eenzaam en hebben via een internetforum of sociale media opeens contact met anderen. Dat kan troosten en ook helpen.
- En natuurlijk is er ook de andere kant: je kunt ook je geloof delen op internet. Je kunt mooie filmpjes delen, vrienden uitnodigen voor een activiteit en getuigen van je geloof!

Tien tips voor mensen die actief zijn in de kerk

1. Voor de ouderling: overweeg eens op Facebook te gaan. Natuurlijk kan een facebookcontact het echte contact niet vervangen. Maar je kunt wel gemakkelijk meeleven, even 'gefeliciteerd' of 'wat naar voor je' tikken. En je bent vaak goed op de hoogte, ook van wat zich afspeelt bij mensen die niet zo gemakkelijk naar de kerk komen.
2. Voor de diaken: al eens gekeken op www.diaconaalsteunpunt.nl?
3. Voor de kindernevendienst: op www.gkvapeldoornzuid.nl vind je veel kleurplaten en knutselwerkjes die je kunt uitprinten. Als je een werkje wilt maken: google ook eens op het onderwerp, de Bijbelse persoon, of de Bijbeltekst en zoek dan op 'Afbeeldingen'. Ook in het Engels zoeken wil nog weleens werken. Soms zie je dan opeens precies het werkje dat jij wilt/kunt maken. Op de website www.jeroensytsma.nl kun je kant-en-klare kidsmomenten vinden.
4. Voor de leider van de jeugdclub: verwijst de meiden eens naar www.huisvanbelle.nl, een prachtig online christelijk meidentijdschrift. Voor jezelf is het leuk om eens te kijken op www.youthleadersacademy.nl.
5. Voor het beamteam: op www.fonteinkerhaarlem.nl/intranet/beamteam kun je de liturgie invoeren en dan verschijnen vanzelf de teksten van de liederen. Die kun je dan gemakkelijk in je eigen presentatie plakken. Via www.opkijken.nl vind je allerlei filmpjes die je misschien in de kerkdienst of op andere momenten kunt gebruiken. Let trouwens wel op: veel afbeeldingen en andere dingen die je op internet vindt, zijn auteursrechtelijk beschermd. Op de betreffende website is vrijwel altijd te vinden of je het materiaal zomaar kunt gebruiken of dat je eerst toestemming moet vragen. Een afbeelding op het scherm met een zogenaamd watermerk erin (op de achtergrond zichtbaar) betekent: illegaal gedownload.
6. Voor het muziekteam: je weet misschien dat je op internet muziek kunt vinden, en muziekfilmpjes. Sela bijvoorbeeld heeft op www.sela.nl bladmuziek van al hun liederen. Maar je kunt op internet ook artikelen vinden en visievorming over kerkmuziek. Dat kan bijvoorbeeld via www.eredienstcreatief.nl.
7. Voor de evangelisatiecommissie: kijk eens op de website van het Praktijkcentrum binnen de GKv (www.praktijkcentrum.org), maar ook op de website van een missionaire organisatie als de Evangelische Alliantie: www.ea.nl.
8. Voor de Bijbelstudie: op www.creatov.nl/bijbel-apps staat een lijst met Bijbelapps en een beoordeling daarvan.
9. Voor de dominee: organiseer eens een twitterdienst! Op www.opbouwonline.nl kun je in artikel 015187 hier meer over lezen, en ook over de software die via 3Gkerk Deventer kan worden opgevraagd. Iets heel anders: lees eens de Handreiking Beroepscode Sociale Media voor voorgangers en kerkelijk werkers binnen de PKN. Je kunt die downloaden via www.socialmissie.nl.
10. Voor ouders: op www.kerkboekje.nl vind je kerkboekjes (een dubbelgevouwen A4tje) om uit te printen. Je kind kan tijdens de kerkdienst het boekje invullen. Er zijn algemene boekjes, voor elke dienst geschikt, maar ook boekjes die over een specifiek Bijbelgedeelte gaan.

Kinderen en sociale media – zegen of zorg?

TEKST: HANNA VAN OMMEN - DIJK EN MARIJE ZIEDSES - WILCKE, OPVOEDONDERSTEUNERS BIJ GROEJMEE ///

Het doel van de opvoeding van kinderen is dat zij uiteindelijk zelfstandig kunnen deelnemen aan onze maatschappij. Voor christelijke ouders komt daar nog een belangrijk aspect bij: kinderen leren om in heel hun leven hun Heer te volgen. Hoe breng je kinderen op het terrein van de sociale media normen bij?

Begin oktober werden we opgeschrikt door het bericht dat een man uit Cuijk via sociale media 295 meisjes zou hebben aangezet tot het verrichten van seksuele handelingen. Voor een webcam moesten de meisjes zichzelf betasten. Hij zou volgens de politie ook elf meisjes daadwerkelijk hebben misbruikt bij een ontmoeting; van de handelingen maakte de man opnames.

Bij het horen of lezen van dit soort berichten vraag je je als ouders natuurlijk direct af: welk risico loopt mijn kind? We gaan sociale media daardoor benaderen als een potentiële bedreiging, waardoor de nadruk van de opvoeding op dat terrein komt te liggen op veiligheid en bescherming. Dat sociale media voor je kind ook positieve kanten hebben, dreigt naar de achtergrond te raken. Maar die positieve kanten zijn er wel degelijk. Uit recent onderzoek blijkt dat kinderen over het algemeen behoorlijk mediawijs zijn en sociale media gebruiken voor hobby's, huiswerk en sociale contacten.¹

Grenzen bewaken Veel ouders zouden het gemakkelijk vinden als internet en

sociale media gewoon niet bestonden; dan liepen hun kinderen wat dat betreft sowieso geen risico. Sommige ouders kiezen in de mediaopvoeding voor een strategie die daarop lijkt: hun kinderen mogen er tot een zekere leeftijd helemaal geen gebruik van maken. Dat blijkt bijvoorbeeld uit deze noodkreet van een vader op www.mediaopvoeding.nl: 'Mijn dochter van 11 wil nu ook op Facebook en/of Hyves. Ik begrijp dat het leuk is (ik zit zelf ook op Facebook), maar ik ben erg bang voor ongewenste gevolgen. (...) Ik wil niet ouderwets overkomen, maar ik moet er nog eens heel erg goed over nadenken of ze op Facebook (of Hyves) mag, en onder welke voorwaarden. Tot ik daar uit ben moet ze maar wachten, of dat nu een week duurt of vijf jaar. Dat is dan heel erg jammer voor haar, maar het is voor haar eigen bestwil. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Wat je op internet zet krijg je er vrijwel NOOIT meer van af.'

Maar sociale media zijn er en gaan niet meer weg; vroeg of laat gaan kinderen

er gebruik van maken. Uit het hiervoor genoemde onderzoek blijkt dat kinderen zich goed realiseren wat de negatieve kanten zijn van sociale media. Zij willen daarom niet onbegrensd online zijn, maar hebben volwassenen nodig om te leren hoe ze hun grenzen moeten bewaken. De aandacht van ouders zou dan

ook meer gericht moeten zijn op de vraag hoe zij hun kinderen kunnen leren om op een goede manier om te gaan met sociale media.

'Zelf weten wat er op het gebied van sociale media speelt helpt wel, maar is niet allesbepalend'

Gezinsleven Het gezinsleven vervult een belangrijke functie bij de meningsvorming van kinderen. Een televisieprogramma waar

je samen naar kijkt, kan bijvoorbeeld aanleiding zijn om eens door te praten over relaties en hoe vanzelfsprekend het is in onze huidige samenleving om van partner te wisselen. Christelijke ouders geeft dat de mogelijkheid om de andere kant laten zien en te vertellen over de zegen die God geeft op liefde en trouw in een relatie.

Door de komst van computer en smartphone is de hoeveelheid informatie die

De beste manier om kinderen weerbaar te maken op internet is interesse tonen, zonder vooroordeel bespreken wat hen bezighoudt en hen liefdevol op weg helpen.

over kinderen heen spoelt groter dan ooit. Die informatie is nooit waardenvrij. Tegenover de mening van ouders staan daardoor honderden andere meningen waar het kind voortdurend mee in aanraking komt. Sociale media spelen een grote rol bij de overdracht van normen en waarden. Het is bij uitstek een platform waar kinderen hun mening vormen over zaken die in hun leven belangrijk zijn, met name op het gebied van relaties en seksualiteit. Vaak is dit niet het soort informatie dat christelijke ouders aan hun kinderen willen meegeven, maar het onttrekt zich aan het ouderlijk toezicht. De mogelijkheid om direct te reageren en vragen te beantwoorden is er niet. Meer dan ooit is het daarom de taak van ouders dat ze hun kinderen leren nadenken. Met alleen (op zich verstandige) begrenzendende regels als: geen mobiel aan tafel, na negen uur 's avonds niet meer online en bij gezinsactiviteit mobieltjes aan de kant, kom je er als ouders niet. Je zult je kinderen moeten begeleiden bij het gebruik van sociale media.

Begeleiding Die begeleiding werkt hetzelfde als op andere opvoedingster-

reinen. Een kind zelf van school naar huis leren fietsen is bijvoorbeeld een heel proces. Eerst fietst vader of moeder mee. Hij of zij leert het kind welke route het veiligst is, aan welke kant van de weg het moet fietsen en waar het voorrang heeft. Daarna laat de ouder het kind voorop fietsen en volgt het vanaf een afstandje. Ten slotte leert het kind zelfstandig door het verkeer gaan en op tijd thuis te komen. Zo werkt het ook met de mediaopvoeding. Stapje voor stapje zullen kinderen daarin begeleid moeten worden. Eerst samen met een ouder achter de computer. Daarna kijkt vader of moeder over de schouder mee. Met het kind wordt gepraat over wat het tegenkomt en hoe het daar het beste mee om kan gaan. Uiteindelijk kan het kind zelfstandig het internet op in de wetenschap dat het met vragen bij de ouders terecht kan. Mediaopvoeding is een doorgaand proces van gesprek en begeleiding. In plaats van aan de zijlijn te staan in de hoop dat het dreigende gevaar niet toeslaat, zullen ouders juist samen met hun kinderen het digitale leven moeten ontdekken.

Interesse tonen Net als voor seksuele opvoeding geldt voor mediaopvoeding dat het verstandig is om er niet mee te wachten 'tot ze er aan toe zijn'. Vanaf het twaalfde levensjaar zal wat kinderen doen zich steeds meer aan het zicht van hun ouders onttrekken. Dat is een gezonde ontwikkeling; het doel van de opvoeding is immers dat het kind uiteindelijk op eigen benen kan staan. Angst is vaak een slechte raadgever. De vader uit het eerder genoemde voorbeeld loopt door zijn angst het risico dat zijn dochter niet op een veilige manier met sociale media leert omgaan. Zelf weten wat er op het gebied van sociale media speelt helpt wel, maar is niet allesbepalend. Bij de opkomst van sociale media was het advies aan ouders om zelf sociale media te nemen en de kinderen te gaan 'volgen'. Kinderen houden daar echter niet van en zullen hun toevlucht nemen tot media waarbij ze niet 'bekeken' kunnen worden. Het gebruik van Facebook en Hyves neemt af. Kinderen kiezen liever voor SnapChat, Vine, en Instagram. De ontwikkelingen op het gebied van sociale media gaan zo snel dat het als ouder bijna niet te doen is dit bij te houden, laat staan zelf te gebruiken. De beste manier om kinderen weerbaar te maken is interesse tonen, zonder vooroordeel bespreken wat hen bezighoudt en hen liefdevol op weg helpen. Opvoeden blijft dus gewoon opvoeden!

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van de lezing Kinderen en sociale media – zegen of zorg?, gehouden op 27 november jl. in Amersfoort. Meer informatie www.groejmee.nl.

1 Onderzoek Samen leren - tieners en sociale media. Uitgevoerd door Stichting Mijn Kind Online en Kennisnet, juli 2013. Het is te vinden op kennisnet.nl onder de zoekterm tieners en social media.

Wees op je hoede!

TEKST: WOUTER VAN VEELEN, PREDIKANT TE LOENEN-ABCOUDE ///

De afgelopen jaren is er aan de rand van ons dorp een nieuwbouwwijk uit de grond gestampt. Het is een luxe wijk, met ruime lanen en grote, hypermoderne huizen. Het lijkt me een heerlijke plek om te wonen: je leeft er midden in de natuur en toch ben je zo in de grote stad. Maar pas op: het stikt er van de afgoden. Zullen we er voorzichtig een kijkje nemen?

Het is niet ver lopen hoor, gewoon bij ons achter het bruggetje over en je bent er al. Geef je ogen maar eens goed de kost. Zie je wel? De wijk is vergeven van de goden! Of beter gezegd: namaakgoden. Natuurlijk springen allereerst die kasten van huizen in het oog:

kolossaal! Gluur ook maar eens naar binnen: wat dacht je van de peperdure inrichting? En heb je die luxe auto's in de straat zien staan? Om maar niet te spreken van de kunstig aangelegde tuinen met zwembaden en jacuzzi's. Hier en daar versierd met een groot Boeddhabeeld. Elke keer als ik door de

wijk loop, sta ik weer verbaasd over zo veel pracht en praal. Allemaal schone schijn, is mijn vernietigend oordeel. Deze mensen zijn verslaafd aan geld en spullen. Dank u, Heer, dat ik niet ben zoals zij (Luc. 18:11)!

Dwaas die ik ben.

Mijn goden hebben andere namen – niet BMW of Audi, maar Erkenning, Intelligentie, Charisma ///

Een van hen Want ik ben wel degelijk een van hen. Ook ik heb mijn afgoden. Wat dacht je! Maar mijn goden mag niemand zien. Ik heb ze, net als Rachel in de Bijbel, ergens ver weg gestopt – uit angst om ontmaskerd te worden. Mijn goden zijn misschien minder stoffelijk, minder zichtbaar en tastbaar, maar niet minder gevaarlijk – nog verraderlijker zelfs. Mijn afgoden verschuilen zich achter mijn goede bedoelingen, mijn harde werken, prestatiegerichtheid, perfectionisme. Mijn goden hebben andere namen – niet BMW of Audi, maar Erkenning, Intelligentie, Charisma. Iedere keer als ik me te weinig gewaardeerd voel, wanneer ik mezelf een prutser vind of een saaie prediker, laten ze hun ware aard zien. Je moet nog beter je best doen, fluisteren ze. Maar je best doen is nooit goed genoeg. Mijn goden zijn veeleisend. Genadeloos matten ze me af. Niet zonder reden eindigt de apostel Johannes zijn eerste brief met de dringende oproep: ‘Kinderen, wees op uw hoede voor de afgoden’ (1 Joh. 5:21). Want afgoden zijn het tegenovergestelde van de ware God (1 Joh. 5:20). Toch kun je er als christen zomaar door gegrepen worden, weet Johannes. Wat geldt voor de zonde – dat niemand kan zeggen dat hij de zonde niet kent, 1 Joh. 1:8,9 – geldt evenzeer voor de afgoden. Net als bij het kwaad kun je nooit zeggen dat de afgoden alleen buiten jezelf, bij de ander, actief zijn. Zonde, het kwaad, de goden – ze zitten eerst en vooral in mijzelf. Calvin schijnt het al gezegd te hebben: het mensenhart is een afgodenfabriek. Onlangs werd ik daar weer bij bepaald

‘Elke keer als ik door de wijk loop, sta ik weer verbaasd over zo veel pracht en praal’

door Tim Keller.¹ Het getuigt van oppervlakkigheid wanneer we de goden beperken tot geld, seks en macht. Afgoden kunnen zich op heel verschillende wijzen manifesteren. Het kan van alles zijn: bezorgdheid, cynisme, oppervlakkigheid, kortom alles wat je leven kan beheersen. En ze veranderen ook steeds van gedaante. Maar de enige die mijn identiteit mag bepalen is Christus. In Hem vind ik mezelf terug. Wie zijn eigen goden niet ontmaskert, laat de genade nog te weinig doorwerken. Want God en de goden verdragen elkaar niet (2 Kor. 6:16).

Koningen Hoe kom je ervanaf? Door allereerst te erkennen dat namaakgoden je nergens brengen. Afgoden breken het leven af. Als dat ergens in de Bijbel duidelijk wordt dan is het wel in 1 en 2 Koningen. De boodschap van 1 en 2 Koningen is dat mensen de grote Koning niet meer vereren en hun eigen koninkrijkes hebben opgericht. De ware en levende God wordt ingeruild voor negoden. En als dat eenmaal gebeurt kom je daar maar moeilijk weer vanaf. Het gaat van kwaad tot erger, de samenleving raakt in verval, het leven verliest zijn glans. En dan kun je nog zo’n goede koning zijn en zelf nog zo vroom leven en nog zo veel Baäls en Asjera-palen omhakken – de afgoderij blijkt onuitroeibaar: afgoden zijn als kakkerlakken. Wie 1 en 2 Koningen leest, gaat verlangen naar de Koning die zijn volk wél de weg van de HEER wijst.

Afscheid Vervolgens vraagt dit ook om een radicale stap: breek met de goden in je leven! Paulus schrijft in zijn brief aan de Tessalonicenzen dat iedereen het erover heeft hoe zij zich van de afgoden hebben afgewend om de levende en ware God te dienen (1 Tess. 1:9). Hun leven heeft een totaal andere oriëntatie gekregen. Een nieuwe focus: ze zijn niet meer bezig met geld en goed, of wat dan ook, maar verwachten nu alles van de komende Jezus (1 Tess. 1:10). Dit is zo’n radicale stap dat het in hun omgeving niet onopgemerkt blijft. Iedereen praat erover. Het is blijkbaar te merken als je de goden in je eigen leven ontmaskert en voor eens en altijd de laan uit stuurt. Ik bevraag mezelf hier voortdurend op: is Jezus écht degene op wie ik bouw (1 Kor. 3:11)? Stempelt Gods genade mijn hele leven? En is dat dan ook aan mij te zien? Heer, laat mij zien waar ik U nog te weinig dien.

‘Wie zijn eigen goden niet ontmaskert, laat de genade nog te weinig doorwerken’ De laatste tijd probeer ik op een andere manier door de nieuwbouwwijk bij ons in het dorp te wandelen. Meer als een goede buur. Of beter gezegd: als een van hen. Geen haar beter dan zij. *A partner in crime*, zo je wilt. Biddend en zoekend: wie zou er openstaan voor het evangelie van de levende en ware God? Dit lukt me maar ten dele, moet ik er eerlijk bij zeggen. De neiging om te oordelen kan ik maar moeilijk onderdrukken. Maar Jezus leert me de ander onbevooroordeeld tegemoet te treden. Dat is mijn enige kans om ook aan hen over de Enige te vertellen.

¹ Tim Keller, *Center Church*. Grand Rapids (Zondervan), 2012.

Geen kruisje op het uniform

TEKST: JAN WESTERT, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Nog niet zo lang geleden verzette CU-Tweede Kamerlid Gert Jan Segers zich tegen het standpunt van D'66 om de zogenaamde weigerambtenaren 'af te schaffen'. Dat debat was een reflectie van een al jaren durende discussie. De seculiere partijen hebben genoeg van deze gewetensbezwaarden en de christelijke partijen wijzen op tolerantie en gewetensvrijheid boven uniformiteit en gelijkheid.

Een rechter die gewoon is een keppeltje of hoofddoek te dragen, moet daarvan afzien als hij/zij een toga draagt

Het is geframed debat met christelijke partijen op verlies en de seculareren op voorsprong. We zitten daarmee meteen midden in het onderwerp van *Religie op de werkvloer*, een bundel die dit jaar verscheen onder redactie van prof. dr. Fokko Oldenhuis. Oldenhuis is een dwarse denker op dit terrein. Hij past niet in een hokje. Gangbare christelijke reflexen zijn voor hem niet vanzelfsprekend. Op z'n minst daagt hij uit kritisch te blijven op de eigen standpunten. Hoewel je persoonlijk het hugenotenkruisje uit overtuiging kunt dragen, moet je er niet mee flaneren op een toga. Zijn insteek houdt christenen scherp als zij spreken over voor hen relevante thema's rond geloof, werk en recht.

De trouwambtenaar is er primair om huwelijken naar de wet te sluiten. Dat is zijn functie en die vloeit voort uit

de publieke taak van de overheid. De gewetensbezwaarde trouwambtenaar wordt door Oldenhuis e.a. uitgedaagd om zijn motieven scherp te onderbouwen. Christenen in een post-christelijke periode kunnen niet blijven terugvallen op oude argumenten, stammend uit het Kuyperiaanse tijdperk. Toen vormden zij de meerderheid en maakten zij de dienst uit. Het beroep op vanzelfsprekende argumenten uit vervlogen tijden past een christen niet. Je kunt je zelfs afvragen of die argumenten indertijd al altijd even zuiver waren.

Drie niveaus Oldenhuis onderscheidt drie globale niveaus waarop religie tot uiting komt: op de werkvloer in overheidsfuncties en ondernemingen, via kerkgenootschappen, en op straat en in huis. Deze benadering biedt meer perspectief dan het gesprek in termen van

een sterke scheiding tussen publiek en privaat. Er zijn bijna geen voorbeelden te bedenken waarbij publieke belangen niet binnendringen in het hart van de private sector; denk aan de discussie over de plaats van de vrouw in verband met het SGP-standpunt. Anderzijds neemt de burger zijn private drijfveren onvermijdelijk mee in het publieke domein; denk aan de gewetensbezwaarde trouwambtenaar of de politici die weigeren de eed af te leggen bij de inhuldiging van de koning.

In *Religie op de werkvloer* gaat het over de vraag in hoeverre er voor werknemers en ambtenaren ruimte is om tijdens de uitoefening van hun functie met een beroep op hun godsdienst bepaalde handelingen al dan niet te verrichten of zich godsdienstig te gedragen. Oldenhuis stelt dat je in je keuzes rekening moet houden met de opvatting van

anderen. Je hoeft je eigen keuze niet op te geven, maar beperk de uitdrukking van die persoonlijke gevoelens maar tot je persoonlijk leven, op straat en in de kerk. De conducteur moet zijn hugenotenkruisje niet op zijn uniform spelden. Een rechter die gewoon is een hoofddoek of keppeltje te dragen, moet daar van afzien als hij een toga draagt.

Dempen Oldenhuis noemt dat: *dempen* zonder dat je overtuiging hoeft te *verdampen*. Bij het verrichten van specifiek publieke handelingen behoort er sprake te zijn van dempen. In die visie moet een ambtenaar van de burgerlijke stand het homohuwelijk sluiten, ook als hij persoonlijk daar vanwege zijn geloof bezwaren tegen heeft. Zijn *corebusiness* is immers het sluiten van huwelijken. Om dezelfde reden moet een ongelovige wethouder soms een kerkdienst bijwonen en een christelijke burgemeester de huldiging van de plaatselijke voetbalclub op zondag. Zijn ambt vraagt van hem wat anders dan het vasthouden aan zijn private opvattingen. Dat is wat Oldenhuis dempen noemt.

Sommige lezers zullen dit mogelijk beschouwen als het verdampen van de eigen opvatting, omdat zij vinden dat spreken en getuigen vanuit religieus besef geboden is. Met een knipoog naar prof. dr. J. Douma¹ zeg ik dan: Oldenhuis bepleit de oppervlakkige vrede in de samenleving, nodig voor het samenleven in het hier en nu.

Balans In de benadering van Oldenhuis komt het vervolgens aan op subtiliteit. Het gaat om de balans, het omslagpunt, het momentum. Het politiek debat over werken op zondag vereist een andere scherpte dan de afweging die een christelijke werknemer persoonlijk moet maken. Ik zie ook wel dat de ge-

wetensbezwaarde trouwambtenaar niet gemakkelijk weg mag komen met het weigeren van zijn hoofdtaak: het sluiten van huwelijken. Maar ik besef tegelijkertijd dat de buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand die op grond van zijn geloofsovertuiging tegen het homohuwelijk is het moeilijk vindt om een enthousiaste huwelijks toespraak te houden die indruist tegen zijn diepste innerlijke overtuiging. Niet moeilijker overigens, zo vertelde mij een trouwambtenaar eens, dan het houden van een toespraak voor een echtpaar dat na vier echtscheidingen nogmaals langskwam voor de levenslange trouwbelofte. Beide situaties pleiten ervoor om de stadhuisceremonie te beperken tot het passeren van de huwelijksakte en de ceremoniële toespraak in het privé domein te houden: in de kerk, thuis, of voor mijn part in het restaurant. Het zou een mooie taak voor de pater familias kunnen zijn.

Neutraliteit De genoemde voorbeelden liggen vrijwel allemaal op het grensvlak van privaat en publiek. Een strikte scheiding is niet aan te brengen. Ik constateer dat er nauwelijks debat over deze thema's is in zuiver private instellingen. Wie de gedragscode van medewerkers van banken kent, weet dat neutraliteit in uitingen tegenover de klant geboden is. Het is niet aan de bank om mensen aan te spreken op het al dan niet gehuwd zijn bij het aanvragen van een hypotheek. Private instellingen als banken beschouwen de opvattingen van hun klanten als een privaat gegeven. En geldt dat niet in nog veel sterkere mate voor beroepsgroepen als advocaten en artsen? Ook voor hen zijn de ethische dilemma's

talrijk en niet los van de eigen levensovertuiging te beantwoorden. De kunst is te dempen zonder te verdampen.

Godsdienstvrijheid In de bundel levert dr. mr. Vincent Tassenaar drie stevige essays als ondergrond om de thematiek op te bouwen. Hij gaat in op de ruimte die het Nederlandse rechtsbestel biedt voor rechtspluralisme. Daartoe bespreekt hij de periode van 1500 tot 1800 met sociale en lokale rechtsverscheidenheid en vervolgens het rechtstelsel dat zich in de 19e en 20e eeuw met de opkomst van de

meer uniforme natiestaat en gelijkheid voor ieder heeft voltrokken. Tassenaar ziet ruimte voor een bescheiden vorm van rechtspluraliteit boven een (morele) minimumgrens.

In zijn tweede bijdrage gaat hij in op godsdienstvrijheid in historisch perspectief. Die vrijheid heeft geen absoluut karakter en heeft zich door de eeuwen heen ook niet rechtlijnig ontwikkeld. Aspecten van godsdienstvrijheid worden in het maatschappelijk debat telkens weer bediscussieerd omdat het daarbij om een aantasting van de rechtsstaat zou gaan. De acceptatie van religieuze pluriformiteit en tolerantie heeft kennelijk in elke tijd weer een stevig maatschappelijk debat nodig. Het gedogen van de vluchtkerken is daarvan een voorbeeld. Het individuele recht op godsdienstvrijheid is niet vanzelfsprekend en het inperken van rechten van burgers is eenvoudiger dan het verwerven ervan.

Het zijn buitengewoon lezenswaardige bijdragen voor iedereen die de betekenis van godsdienstvrijheid voor de hedendaagse context willen doorgronden.

'Persoonlijk kun je het hugenotenkruisje dragen, maar je moet er niet mee flaneren op een toga'

Werknemers Mr. Tineke Folkers Klaasen bespreekt in haar bijdrage de rechten van werknemers om zich in de uitoefening van hun functie te beroepen op hun religieuze overtuiging. Ook voor de arbeidsrelatie gelden de grondrechten, maar niet onverkort; denk bijvoorbeeld aan het werken op zondag. De discussie concentreert zich vooral op de extreme uitingen van geloof, zoals het dragen van een boerka of van een hoofddoekje en het weigeren van de handdruk. De begrenzing van de grondrechten treft ook het bijzonder onderwijs, namelijk daar waar het gaat om het schrappen van de enkelefeitsconstructie. De vrijheid om medewerkers te benoemen die qua overtuiging passen bij de grondslag van de school wordt verder afgebakend. Er is een zeker gevoel van onbehagen waarneembaar waar het de tolerantie in

de arbeidsrelaties betreft. Tassenaar en Van der Felz bespreken in de bundel meer in het bijzonder de rechtspositie van de ambtenaar. Het trekken van grenzen naarmate de gezagsrelatie meer op de voorgrond treedt, komt daarin sterker naar voren. Functionarissen bij politie en justitie moeten niet hun persoonlijke overtuiging, maar de neutraliteit van de staat uitdrukken. Dat geldt ook voor de meer representatieve functies in het openbaar bestuur.

Zonder ichthusvisje De bundel wordt afgesloten door de advocaten Blok en Van Dommelen. Zij hebben de boodschap van dempen doorgrond. U zult hen in de rechtszaal niet tegenkomen met een hugenotenkruis of een ichthusvisje op hun ambtskleding. De bundel als geheel biedt iedereen

die vragen heeft met betrekking tot religieuze uitingen in publieke functies waardevol materiaal om verder over door te denken en te discussiëren. Voor Oldenhuis ligt er nog de vraag in welke mate de door hem gewenste demping de kracht van overtuiging zal aantasten. Er is perspectief voor de leerstoel recht en religie.

N.a.v. F.T. Oldenhuis (red.), *Religie op de werkvloer*. Heerenveen (Protestantse Pers), 2013. 128 pagina's, € 9,95.

1 J. Douma, *Vrede in de maatschappij*. Kampen, 1985.

ADVERTENTIE

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat daar bij hoort, zoals catechese-lokalen, doopvonten, kanselbijbels en orgels. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

Eenzaamheid

TEKST: CAROLA SCHOUTEN, TWEDE KAMERLID VOOR DE CHRISTENUNIE ///

Ze woonde een paar straten achter mij. Misschien ben ik haar wel eens tegengekomen. Ik weet het niet. Ik kende haar niet. Nu blijkt dat niemand haar kende. Tien jaar lang lag een overleden vrouw in haar woning in Rotterdam, zonder dat iemand haar miste. Toen het bericht naar buiten kwam, ging er een golf van ontzetting door Nederland. Hoe kon dit gebeuren? Waarom hadden de burens niets gemerkt? Men vroeg zich af of overheidsinstanties, het energiebedrijf of de postbode niet wat beter hadden kunnen opletten. Iedereen keek naar elkaar. Maar niemand keek naar zichzelf. Ook ik niet. De vraag die mij het meest bezighield na het horen van het schokkende bericht was hoe het leven van deze vrouw eruit moet hebben gezien vóór haar overlijden. Als niemand je mist nadat je bent gestorven, heeft er zich dan wel iemand om je bekommerd toen je nog leefde? Ze leefde teruggetrokken en

hield zich bewust afzijdig van contact, zo lazen we in alle kranten. Alsof iedereen een rechtvaardiging zocht waarom deze vrouw bij niemand in beeld was geweest. Er zullen waarschijnlijk altijd mensen in onze samenleving zijn die bewust een teruggetrokken leven leiden. Maar ligt het probleem niet dieper en zijn mensen ten diepste niet allemaal op zoek naar écht contact? Uit recent onderzoek blijkt dat dertig procent van de Nederlanders zich eenzaam voelt. Ruim 200.000 mensen zijn zelfs extreem eenzaam. Zij hebben slechts één keer in de maand een sociaal contact. Eén keer in de maand! Deze mensen wonen allemaal onder ons. Ze stellen geen hoge eisen. Het enige waar ze soms naar verlangen is een praatje, een kop koffie, een arm om de schouder. De zondag nadat het nieuws naar buiten kwam, baden we in de kerk voor al deze mensen. Maar daar bleef het niet

bij. Onze voorganger vroeg ons allemaal indringend: weet u wie uw burens zijn? Bel bij ze aan, zoek contact! Toen ik naar huis fietste, keek ik opeens anders naar al die voordeuren. Weet ik wie er wonen? Durf ik aan te bellen? Wat zullen ze wel niet van me denken? Toen bedacht ik dat er misschien één iemand was die al heel lang op dat praatje had zitten wachten. En ik realiseerde me dat we de eenzaamheid niet zullen opmerken via de meteropnemer of de postbode. Dat kan alleen als we zelf bereid zijn oprecht contact te zoeken met onze naasten.

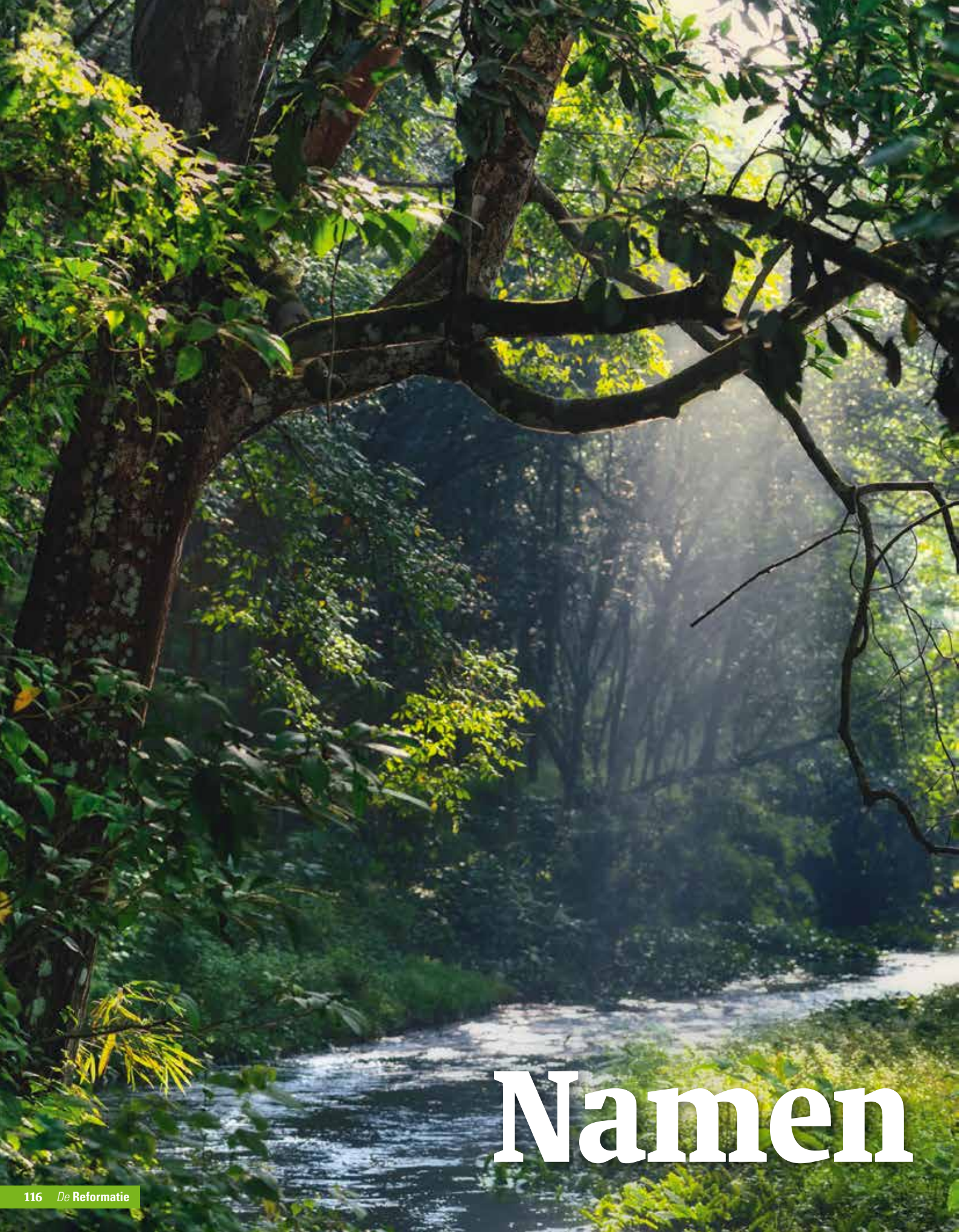
WWW.DEREFORMATIE.NL

Via internet – website, mail, of Twitter – horen we graag wat u van dit nummer vindt. Hoe gaat u om met sociale media? Maakt u er dankbaar gebruik van, voor zover van toepassing ook in uw werk als predikant of ambtsdragers, of houdt u het bij telefoon en bezoek? Geef uw mening op deze stelling:

Als kerk en als ambtsdrager kun je echt niet meer zonder sociale media

Tussen Kerst en Oud en Nieuw mag u een nummer verwachten over het thema gerechtigheid, vanuit de Lofzang van Maria: 'Heersers stoot Hij van hun troon en wie gering is geeft Hij aanzien. Wie honger heeft overlaadt Hij met gaven, maar rijken stuurt Hij weg met lege handen' (Luc. 1:53-53). Over die 'omkering' gaat het in het nummer van 27 dec. 10 januari is het thema: hermeneutiek, en 24 januari: waar is de antithese gebleven?

Namen

TOEN KWAM DE MAN VOORBIJ VAN WIE HIJ GESPROKEN HAD – ZIJN NAAM IS NIET VAN BELANG – EN HIJ ZEI: ‘KOM HIER EVEN BIJ ME ZITTEN.’

Ruth 4:1

Zwak en Kwijnend heten ze, Machlon en Chiljon. Het is niet verbazingwekkend dat deze mannen het tweede hoofdstuk van het Bijbelboek Ruth niet halen. Ze worden ziek en sterven al in de eerste alinea.

Direct in het tweede hoofdstuk verschijnt dan Boaz ten tonele. Zijn naam betekent het tegenovergestelde: krachtig. En dat is hij. Hij doet denken aan de rechtvaardige in Psalm 1: ‘Alles wat hij doet, komt tot bloei.’ Boaz bezit een bloeiend bedrijf, zorgt goed voor zijn werknemers en ook voor de armen die aren komen lezen. Hij neemt zelfs de verantwoordelijkheid om de zaak van het arme aangetrouwde migrantenmeisje uit Moab te regelen. Boaz komt als een daadkrachtige man naar voren, die door God gezegend wordt.

Als je de Bijbel wilt begrijpen, moet je goed lezen wat er staat. Niet alleen letten op de grote lijnen, maar ook op de details. De namen bijvoorbeeld. In het Bijbelboek Ruth is er iets met die namen. Machlon en Chiljon staan tegenover Boaz. Verder natuurlijk de naamsverandering van Noömi (de gelukkige), die zichzelf hernoemt als Mara (de bittere). En ten slotte de namenlijst

aan het eind, die toeleidt naar de naam van de grote koning David.

Als je de Bijbel goed wilt begrijpen, moet je ook lezen wat er niet staat. In het Bijbelboek Ruth valt op dat er ook iemand is die géén naam krijgt. Hij heet meneer die-en-die. Iemand wiens naam vervlogen is, weggewaaid in de wind. Niet meer belangrijk. Meneer die-en-die heeft daar zelf voor gezorgd. Hij krijgt ook de kans daadkracht te tonen door zich in te zetten voor dat arme aangetrouwde migrantenmeisje. Maar hij wil niet. Hij wil het land wel overnemen. Dat komt hem eigenlijk best goed uit. Maar als hij het moet lossen, haakt hij af. Dan moet hij het voor de naam van iemand anders doen, voor de naam van zijn neef Machlon. En dat gaat hem te ver. Dat laat hij graag aan Boaz over. Meneer die-en-die doet ook denken aan Psalm 1: hij is ‘als kaf, dat verwaait in de wind.’

Aan het eind van het boek Ruth lezen we over naamloze buurvrouwen. Zij geven de zoon van Ruth en Boaz een naam: Obed. Daarbij zeggen ze: ‘Geprezen zij de HEER, die jou vandaag iemand gegeven heeft die voor je zorgen zal. Moge zijn naam in Israël blijven voortbestaan!’

Bespreek deze teksten ook eens in je gezin, op je huiskring of Bijbelstudie.

- Wat **betekent** jouw **eigen naam**?
- Heb je misschien kinderen die je een **bijzondere naam** hebt meegegeven?
- Wat is volgens jou de boodschap van de **naamloosheid** van de eerste losser?
- Welke **naam van God** is voor jou bijzonder?

Formulieren recyclen

TEKST: MATTHIJS HAAK, PREDIKANT TE ROTTERDAM-DELFSHAVEN ///

In een introcolumn in De Reformatie van een jaar geleden heeft Ad de Bruijne al eens de vinger gelegd bij een zwakte in het gebruik van formulieren in de kerkdienst. Hij onderscheidde rituele en onderwijzende aspecten van formulieren. Met het eerste wordt bedoeld: vaste formuleringen bij het verrichten van vaste handelingen. Bij het tweede, het onderwijzende, gaat het om het onderricht in de leer van de kerk.

De Bruijnes observatie was dat het formulier in de praktijk eigenlijk één en al ritueel geworden is doordat ook het onderwijs middels vaste formuleringen gebeurt. Ik ben het roerend met hem eens en het is ook merkbaar in de praktijk van het gemeentelven. Wie herkent het niet dat de gemeente achterover gaat leunen als er een formulier gelezen wordt? Met rituelen in de kerk is niets mis. Maar wel als ze het zicht op het spreken van de Heer belemmeren.

Vuil Dooponderwijs gaat ineens leven als je het betreffende baby'tje op de arm neemt en ermee de gemeente in loopt om te vertellen wat er gaat gebeuren bij de doop. Dan leunt er niemand meer achterover. Doopformulier 1 begint ermee dat je vuil bent voor God en moet worden schoongemaakt. Hoezo vuil – de baby of de volwassene die zich laat dopen ziet er doorgaans juist tiptop uit; wat betekent dan in vredesnaam 'vuil'? Bij een doopbediening heb ik die vraag wel eens aan de gemeente voorgelegd. En nee, het kind had ook geen poep-

broek. Maar wat is 'vuil' dan wel, en wat betekent de doopvraag over dat iemand zondig en schuldig ter wereld is gekomen? Hoe spreek je daarover als een van beide ouders niet gelooft maar er wel achter staat dat het kind gedoopt wordt? Is het christenen en niet-christenen duidelijk dat dit niet een moreel oordeel is alsof de dopeling slecht zou zijn, maar dat het gaat om de verstoorde relatie tussen God en ons?

Verbreiding Het lijkt mij goed om het gesprek over het formuliergebruik wat breder te trekken. In de praktijk kiezen veel kerken een eigen spoor als het om formuliergebruik gaat (zie De Reformatie van 18 okt. jl.). Het onderwijs wordt bijvoorbeeld vervangen door een lied of het wordt parafraserend gedaan. Daarmee wordt het onderwijs ontdaan van het rituele en dat kan winst zijn voor de gemeente. Nog afgezien van of je op zo'n manier met kerkelijke afspraken mag omgaan, roept deze praktijk vooral weer nieuwe vragen op, bijvoorbeeld of de voorganger hiervoor gekwalificeerd is. Je maakt

de bestaande situatie niet sterker als je vervolgens geen goede kwaliteit levert. Ook kun je je afvragen of de inhoud van het onderwijs niet wordt versmald. Als je gaat parafraseren of iets anders doet, zet je altijd eigen accenten, laat staan als je het onderwijs helemaal achterwege laat.

God centraal Er kan ook zomaar ongemerkt een verschuiving optreden. Vooropgesteld: er is niets mis is met het betrekken van de mens en het menselijke bij geloofszaken, dus ook bij de doop. Toch kan langzaam maar zeker naar de achtergrond verdwijnen dat de Drie-enige God Zichzelf centraal zet bij de doop. Op een subtiele manier merk je iets van die verschuiving als gezegd wordt: 'We gaan vanmiddag (het kind van) die broeder en/of zuster dopen.' Die uitspraak komt niet zomaar uit de lucht vallen. Wat is daar de voedingsbodem van? Welke beleving van de doop zit daarachter? Net als een begrafenissen (Rom. 6) is de doop altijd passief. Je wordt gedoopt, je komt op andermans naam te staan. Je identiteit ligt in de Heer (Kol. 3). Als dat niet als een paal

boven water staat, wordt de doop zelf een leeg ritueel. Onderwijs is in die situatie zeker nodig.

Bijbel Een ander aspect bij het formuliergebruik is de plek van de Bijbel. Laatst las ik terwijl ik het doopformulier parafraseerde een gedeelte uit Romeinen 6. Achteraf zei iemand tegen mij: 'Wat mooi om voorafgaand aan de doop de Bijbel open te doen.' De persoon in kwestie wist natuurlijk best dat ook het doopformulier Bijbelteksten bevat; toch was dit de reactie. Wat gebeurt er nu eigenlijk als we zo omgaan met de Bijbel? Dreigt dan niet de Bijbel in ons (formulier)gebruik en onze patronen verstrikt te raken? Ik werk dat op twee punten nader uit.

1. Avondmaal en crisis

Overbekend voor de regelmatige avondmaalvierder zijn de instellingswoorden uit 1 Korintiërs 11. 'Want wat ik heb ontvangen en aan u heb doorgegeven, gaat terug op de Heer zelf,' zegt Paulus over de maaltijd van de Heer. Door de manier waarop deze teksten in het formulier staan, zou je kunnen denken dat het hier gaat om een soort motto, net zoals Albert Heijn als slogan heeft dat hij als 's lands grootste kruidenier toch op de kleintjes let. Het formulier citeert niet verder dan vers 29, sommige versies stoppen zelfs nog eerder. Ik heb laatst juist eens iets verder gelezen. De apostel spreekt dan van het oordeel dat God in de gemeente brengt omdat de avondmaalsviering ontheiligd wordt. Het werd toen best stil in de kerk. Zegt Gods Woord dit? Avondmaal dat je in de crisis brengt: welke gelovige zou dat (bijbelse) verband leggen? Het verband wordt in het

formulier alleen zijdelings gelegd, en dan gaat het over de individuele gelovige. Maar wie hoort dat? In de praktijk gaan de gesprekken over avondmaal vaak over de vormen en beleving ervan. Dat zijn allemaal belangrijke punten. Maar als je nu eens constateert dat je als gemeente steeds op een bepaald punt achterblijft; waarom zou je dat niet terugvoeren op het vieren van het avondmaal? En andersom geldt het ook. Als je gezegend wordt, ben je blijkbaar een goede avondmaalsgemeente.

2. Doop en Geest

Overbekend zijn de woorden: 'Want voor u geldt deze belofte, evenals voor uw kinderen' (Hand. 2:39). Iemand wilde in een gesprek de kinderdoop 'bewijzen' met deze tekst. Hij stond met z'n mond vol tanden toen zijn gesprekspartner tegen hem zei dat dit gaat om de belofte van de Geest (Hand.2:38); diezelfde Geest die volgens hem zo hard nodig is in de gevestigde kerken waar kinderen gedoopt worden. Nu gaat het me niet om de inhoud van deze discussie. Wat ik duidelijk wil maken is dat we Bijbelteksten horen en uitlegen in de context van de formulieren,

geframed als het ware. Blijkbaar zijn we soms zo verknocht geraakt aan de invulling van bepaalde teksten dat we domweg vergeten eerst maar eens te lezen wat er staat.

Recyclen Ook dat vind ik een reden om ons te bezinnen op ons formuliergebruik. Ik geloof niet dat we het onderwijzende gedeelte achterwege moeten laten. Niet vanwege buitenstaanders, want Nederlanders van vandaag zijn steeds minder bekend met Christus. Ook niet vanwege de gemeente zelf: de vanzelfsprekendheid is voorbij. Bovendien is die grens intern/extern niet zo hard als we soms denken. Onderling verkeer tussen 'kerk' en 'wereld' neemt toe en veel kerken beseffen hun missionaire roeping. Welk onderwijs is nodig als ouders geen gelijke geloofsovertuiging hebben maar toch hun kind willen laten dopen? Wat wil je meegeven aan gasten die een doop- of huwelijksdienst meemaken? Met het oog op de situatie van vandaag kunnen we het onderwijs uit onze formulieren beter recyclen, waarmee ik bedoel: blijven gebruiken, maar dan qua inhoud én vorm aangepast aan de situatie en aan deze tijd, waarbij afwyseling ervoor zorgt dat het onderwijs niet als ritueel wordt ervaren.

*Tk geloof niet dat we
het onderwijzende
gedeelte achterwege
moeten laten'*

ADVERTENTIE

Samen dansen in de kerk

Mogen vrouwen leidinggeven in de kerk? Deze discussie gaat vaak over een aantal teksten uit het Nieuwe Testament. Maar er zijn meer teksten die van belang zijn. Neem Genesis 1, waarin staat dat de mens geschapen is naar Gods beeld. Wat betekent dat eigenlijk voor de rol van man en vrouw? **Almatine Leene** legt ook uit wat de Drie-eenheid betekent voor de rol van mannen en vrouwen in de kerk.

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel – 120 pagina's – € 12,50

NIEUWS EN PERSBERICHTEN

GASTLEZING TU KAMPEN

Op 18 december houdt K. Lawson Younger een gastlezing over het onderwerp: The 'Contextual Method' in Biblical Studies: Some West Semitic and Mesopotamian Reflections. Lawson Younger is hoogleraar Oude Testament, Semitische Talen en Geschiedenis van het Oude Nabije Oosten aan Trinity Evangelical Divinity School, Deerfield, Illinois (VS). Hij is een autoriteit op het gebied van de relatie tussen het Oude Testament en buitenbijbelse teksten. Samen met William Hallo is hij redacteur van *The Context of Scripture*, het nieuwe standaardwerk met vertalingen van teksten uit het Oude Nabije Oosten die van belang zijn voor de uitleg van het Oude Testament. Aanvang lezing: 15:30, locatie: TU Kampen. www.tukampen.nl.

WEEK VAN GEBED

Van 19-26 januari 2014 is er opnieuw een Week van Gebed. We dragen samen het nieuwe jaar aan God op, staan stil bij het belang van gebed en zoeken de eenheid in ons geloof door samen te bidden. Het thema van dit jaar, 'Is Christus dan verdeeld?', is gebaseerd op 1 Korintiërs 1:13 waarin de oproep klinkt om eensgezind te zijn als christenen. Het thema is dit jaar aangedragen door kerken in Canada. De EA-EZA en Raad van Kerken hebben dit jaar hun krachten gebundeld en samen materiaal uitgegeven dat je in deze week kunt gebruiken. Bid mee! Ga naar www.ea.nl voor meer informatie en om de materialen te downloaden.

CURSUS LEREN LUISTEREN NAAR EVANGELISTEN EN APOSTELN

Inschrijving voor de populaire cursus Nieuwe Testament van prof. dr. J. van Bruggen is nog mogelijk voor het voorjaar van 2014. De cursus duurt drie avonden. Na aandacht voor de inhoud van het evangelie vorig jaar is de blik nu gericht op de ontvangers van het evangelie. Bij de module in het voorjaar van 2014 zal er aandacht zijn voor 'Het evangelie ook voor de volken', met de onderwerpen: teruggeroepen tot de Schepper, verlost van de doodswet en ingelijfd in Israël: Gods voortgaande werk. Zie voor uitgebreidere informatie en inschrijving www.cursusnt.nl.

UIT DE KERKEN

Beroepen

Te Haarlem: J.A. Schelling te Venlo.

Te Vollenhove in combinatie met IJsselmuiden:

P. van den Berg te Staphorst;

Te Zuidwolde in combinatie met Ruinerwold-Koekange:

kandidaat M.K. van Rijswijk te Kampen.

Te Hattem-Centrum: H. Drost te Rivne, Oekraïne

(kerkelijk opbouwwerk).

Preekconsent:

verleend aan H.H. Meerveld, hhmeerveld@ziggo.nl,
tel. 038-8537955/06-26962077.

ADVERTENTIE

**STA NAAST
VERVOLGDE
CHRISTENEN!**

Christenen in Pakistan liggen zwaar onder vuur. Ze worden achtergesteld, vernederd, gevangengezet en aangevallen. SDOK staat naast vervolgde christenen in Pakistan. U ook? Kijk op www.sdok.nl wat u kunt doen.

SDOK

gelooven met gevolgen